

16,0 ZAKLJUČKI IN PREDLOGI

16,1 SPLOŠNO

Brez vode ni življenja — to je vodilo, ki velja za vsa dogajanja v človeški družbi, še posebej pa v naši razvojni dobi, ko se naglo stopnjevanjem potrebam po zadostnih količinah vode pridružuje tudi vedno večja skrb za ohranitev oz. za vrnitev čistosti, danes že preveč onesnaženim razpoložljivim vodnim virom.

V preteklosti je bila skrb za čistost voda le podrejenega pomena. Z naraščanjem porabe pitne in tehnološke vode ter s tem povzročenim vedno hujšim onesnaževanjem voda, pa se naloga gospodarjenja z vodo usmerja na celovito ukrepanje za zadovoljevanje vseh potreb, tako po vodi za pitje, za drugo rabo in izkoriščanje ter tudi za varstvo pred vodami. Skratka, razmere današnjega časa zahtevajo enotno, racionalno in optimalno varstvo ter izkoriščanje vodnih zalog.

Zato je nujno:

- da na osnovi izkušenj in potreb ter trajno spremljanih dogajanj v razpoložljivem vodnem režimu preidemo na kompleksno planiranje razvoja vodnogospodarskih ukrepov;
- da začnemo graditi vodnogospodarske objekte, ki zadovoljujejo različne potrebe in služijo raznovrstnim namenom, da se tako zmanjšujejo stroški posameznih uporabnikov;
- da s koncentracijo in združevanjem sredstev za v naprej določeno večnamensko izkoriščanje vode omogočimo hitrejšo gradnjo vodnogospodarsko pomembnejših objektov;
- da dobi investicijska politika v vodnem gospodarstvu večji pomen;
- da z vsemi možnimi ukrepi dosledno preprečujemo onesnaževanje vseh vodnih virov, da si prizadevamo izboljšati količine in kakovost tako, da bo zagotovljena zadostna in neoporečna oskrba s pitno vodo, kakor tudi z vodo za raznovrstne druge potrebe, za gospodarstvo ter za ohranitev zdravega človekovega okolja;
- da prvočasno zaiščitimo vodne vire ter prostore in povišine, potrebne za gradnjo pomembnejših vodnogospodarskih objektov;
- da prevzamemo skrb za redno dopolnjevanje vodnogospodarskih osnov in jih spremljamo, da bo omogočeno optimalno gospodarjenje z vodami (raziskave, meritve, študije, idejne rešitve, katastri itd.);
- da primerjamo in smiselno upoštevamo koristne izkušnje, ki so jih dosegli v drugih deželah na področju vodnega gospodarstva;
- da izboljšamo in razširimo opazovanja in raziskave onesnaženosti vseh vodnih virov;
- da skrbimo za stalen nadzor nad vodnimi viri in tako odvrnemo možnosti pomanjkljive vodne oskrbe in ekološke škode;
- da uvedemo sistematično analiziranje in registracijo uporabnikov vode in njene zaščite, za vse vodne vire;
- zlasti pa, da danes še brezskrbnega porabnika vode osveščamo, predvsem pa poučimo o enem izmed najvažnejših življenjskih problemov, o prepotrebni skrbi vsakogar od nas za čistost voda in okolja. Vprašanje zadostnih količin in čistosti voda je najresnejši problem današnjega in prihodnjega časa.

16,2 PREDLOG ZA ZAŠČITO VODNIH VIROV

16,21 ZARADI OHRANITVE IN IZBOLJŠANJA KOLIČINSKEGA REŽIMA MALIH VODA NAJ VELJAJO NASLEDNJA NAČELA, SMERNICE IN PREDLOGI KOT OSNOVA ZA ADMINISTRATIVNO TEHNIČNE UKREPE:

- Za varstvo pred velikimi vodami moramo načeloma dati prednost raznovrstnim ureditvam za zadrževanje pred ureditvami vodotokov za pospešeni odtok. Hkrati pa je izredno pomembno bogatenje malih voda, izvirov, vodotokov in podtalnice. S tem so poleg gradnje zadrževalnikov mišljeni še gozdnotehnični, kmetijskotehnični, protierozijski, hudoourniški in administrativni ukrepi.

- Uvajati je treba skrbno gospodarjenje z razpoložljivimi viri malih voda s tem, da se smiselno usmerja lokacija večjih porabnikov vode — mokre industrije, da se zahtevnejše porabnike usmerja na sistem kroženja rabljene vode, da se po možnosti skrajša obdobje zagotovljenosti potrebnih vodnih količin, oz. da se povečuje minimalne pretočne količine v vodotokih in izboljšuje proizvodna tehnologija večjih porabnikov vode. Med uspešne ukrepe moramo šteti tudi ekonomske mere za gospodarnjšo rabo in tudi kazni za onesnaženje vode. Večji porabniki so dolžni porabljeno vodo nadomeščati. Izvirne vode in podtalnico smemo uporabljati le za pitno vodo.

16,22 ZA OHRANITEV IN KAKOVOSTNO IZBOLJŠANJE VODNIH VIROV VELJAJO NASLEDNJA NAČELA, SMERNICE IN PREDLOGI, KOT OSNOVA ZA ADMINISTRATIVNO TEHNIČNE UKREPE:

- Skrbeti moramo za obvezno čiščenje vseh odpadnih voda in za neškodljivo odstranjevanje in odlaganje odpadnih snovi.
- V kmetijstvu moramo omejiti pretirano uporabo umetnih gnojil in škodljivih zaščitnih sredstev, kjerkoli bi bili ogroženi vodni viri.
- Uvesti je treba strožje predpise in nadzor nad izdelavo in prodajo škodljivih čistilnih sredstev.
- Izblikovati je treba ukrepe za količinsko povečanje vodnih virov zaradi redčenja onesnaženih voda.
- Nevarnost zastrupljanja vode moramo zmanjšati tudi z ustreznimi ekonomskimi merami, ki jih je treba predpisati večjim onesnaževalcem.
- Dosledno moramo izvajati vse potrebne varnostne ukrepe pri ravnanju z nevarnimi in škodljivimi snovmi.
- Stalno moramo opazovati in kontrolirati kakovost vodnih virov.
- Vse vodne vire, primerne za zajetje pitne vode in njih zbirna območja je potrebno zavarovati pred kakršnikoli onesnaženjem.

16,3 PREDLOG ZA ZAŠČITO LOKACIJE POMEMBNEJŠIH VODNOSPODARSKIH OBJEKTOV

Gradnja vodnogospodarskih objektov bo uspešna le tedaj, če bo smiselno in zadovoljivo urejen vodni režim ter bodo zadovoljene vse potrebe prebivalstva in gospodarstva. To pa bo doseženo le s pravočasno in vsestransko zaščito lokacije in gradnje vseh ključnih objektov v posameznih območjih, pa tudi manjših, ki so pomembni za razvoj posameznih regij ali krajev. Zaščito lokacije je nujno potrebno izvesti čim prej, da se prepreči nepotrebna škoda. Na zaščiteneh lokacijah mora biti prepovedana gradnja kakršnihkoli stalnih objektov, ki bi kasneje preprečevali oziroma otežkočali zgraditi življenjsko važne vodnogospodarske naprave.

Tako je treba zaščititi:

- površine, primerne za zgraditev zadrževalnikov za razne namene, kot npr.:
 - Ličnica (pri Zbelovem), Iгла oz. Lučnica, Radovna, Radovljica, Planina, Soteska, Prigorica (pri Ribnici), Zagaj, Padež, Petrina (na Kolpi), Vreme (Osp), Trebuša, Močilnik (Vipavska dolina), Kubed i. dr.;
- zaledne površine, ki gravitirajo k bodočim zadrževalnikom, namenjenim tudi preskrbi z vodo, pred objekti, ki povzročajo onesnaževanje;
- izvedbo napajalnih objektov za bogatenje podtalnice;
- prodišča pred nepremišljenim enkratnim izkoriščanjem, ki bi lahko trajno in uspešno služila za naravni filter kot poslednji objekt čistilnih naprav pred ponovno vrnitvijo rabljenih vod v vodotok;

- izvedbo (trase in prostor) raznih varstvenih objektov: regulacij, prekopov, visokovodnih nasipov, retenzijskih prostorov itd.;
- zgraditev regionalnih komunalnih objektov (vodovodov, kanalizacij s čistilnimi napravami), še posebno tam, kjer že primanjkuje razpoložljivega prostora;
- vse vodne vire pred objekti, ki bi preprečili možnost neoprečnega zajetja, oziroma bi bili vzrok možnega stalnega onesnaževanja ali celo zastrupljanja pitne vode ter tudi vzrok visokim stroškom za pripravo pitne vode;
- zgraditev vseh možnih rečnih, akumulacijskih in črpalnih HE po doslej zasnovanih načrtih in planih;
- zgraditev plovnih poti, toda le v taki meri, da se brez trenutne škode ali večjih stroškov izognemo kasnejšim zaprekam;
- kraške izvire in sicer na razmeroma obsežnem vodozbirnem zaledju s tem, da se mokra industrija in drugi potencialni onesnaževalci načelno odvrtajo s teh kočljivih območij, ker je le na ta način možno računati na še sprejemljiv način zajetja vodnih virov za pitne namene.

Bistvo načrtovanja vodnogospodarskih, predvsem pa večnamenskih objektov je v vzajemnem širšem reševanju problematike vodnega gospodarstva. Pri tem se predvideni možni in nujni ukrepi vedno ne ujema s trenutnimi težnjami, koristmi in soglasji lokalnih dejavnikov (posameznikov, krajevnih skupnosti, občin ali celo republik). Tako nastajajo konflikti pri predlaganju zavarovanih območij, odkupu zemljišč ali zgradb, pri preložitvah komunikacij, komunalnih vodov, ob čustvenih prizadetostih posameznikov, ljubiteljev narave in tudi drugih interesentov.

Nujno je, da se vsa nesoglasja, odškodninske in druge zadeve rešujejo pravočasno in sporazumno. Le na tak način bo omogočeno pravočasno delo za zaščitne mere z namenom, da se za potrebe človeka in vsega gospodarstva zadovoljivo izvede zavarovanje in zgraditev vseh nepogrešljivih vodnogospodarskih objektov. Zato morajo biti tako planirane dolgoročne rešitve usklajene in potrjene v okviru prostorskih planov posameznih občin, območij in republike.

16,4 IZHODIŠČA ZA NADALNJE DELO

Za dopolnitev in ažurnost podatkov, potrebnih za osnovo programom in planom prihodnjih vodnogospodarskih ukrepov bo treba skrbeti za redno dopolnjevanje in neprekinjeno spremljanje vodnogospodarskih osnov.

Zato bo treba nadaljevati vrsto opazovanj, meritev in raziskav, načrtno voditi katastre, proučevati ter vrednotiti in načrtovati večnamenske ukrepe.

V tem smislu bo treba predvsem:

- postopno in po prioritetenem redu razširiti mrežo bilančnih (kontrolnih) prerezov, predvsem na pomembnejših in za gospodarstvo zanimivejših vodotokih;
- uvesti enotni način evidentiranja, zbiranja in obdelave podatkov, pomembnih za spremljanje in dopolnitev vodnogospodarske bilance, podatkov o rabi, izgubah in onesnaženosti vode, o gradnji in opremljenosti vodnogospodarskih objektov i. dr.;
- poleg redno tekočih hidroloških meritev je treba posvetiti posebno pozornost organizaciji in načinu simultane ugotavljanja pretokov ob izredno visokih in nizkih vodostajih in obdelavi teh podatkov;
- sistematično izdelati kataster poplavnih območij in hidroloških posebnosti poplav (kot so razprostranjenost, pogostost, verjetnost nastopa in trajanja poplav, retenzijske krivulje za razne pojave poplav, prikaz ogroženega gospodarstva in celotna pričakovana škoda za posamezne stopnje poplav, poprečna letna škoda), predloge za določitev poplavnih con, za način primerne gospodarstvene izkoriščenosti ter za način obrambe, obveščanja, intervencije i. dr.;

- raziskati možnosti zadrževanja vode na slabo raziskanih ali neraziskanih območjih ter možnosti podzemnega zadrževanja voda in napajanja podtalnice;
- izvesti primerjalno vrednotenje (simulacija) vseh pomembnejših vodnogospodarskih ukrepov, predvsem pa večnamenskih zadrževalnikov;
- z raziskavami postopoma utrditi potek razvodnic na Krasu;
- načrtno urediti kataster izvirov in hkrati karakteristične podatke po enotnih kriterijih in po redu pomembnosti;
- na osnovi predhodnih raziskav začeti urejati kataster talnih vodnih zalog (statičnih in dinamičnih) s karakterističnimi podatki za kakovost in količine;
- razširiti opazovanje in spremljati kakovost vseh pomembnejših virov voda (površinskih, talnih in podzemnih ter morja) ter uvesti kataster vseh onesnaževalcev;
- zbrati vse značilne podatke o morju, ki so potrebni pri snovanju vodnogospodarskih ukrepov (tokovi, plima in oseka, valovanje, onesnaženost, možnost izkoriščanja morske vode i. dr.);
- pospešiti vse potrebne raziskave za čim večjo možno uporabo morske vode;
- izpopolniti prikaz vseh potencialnih možnosti izgradnje zadrževalnikov, predvsem večnamenskih (akumulacij) in možne načine njihovega skupnega vsestranskega izkoriščanja v prid vsem že današnjim in tudi prihodnjim, dostikrat še nezanim potrebam;
- izpopolnjevati predpise, uredbe in navodila:
 - a) o izdelavi, skladiščenju in prevozu za zdravje škodljivih tekočin in snovi (razni strupi, nafta in njeni derivati);
 - b) o izdelavi in rabi škodljivih detergentov, herbicidov, pesticidov in podobnih sredstev, nevarnih za onesnaževanje vodnih virov;
 - c) o režimu plovbe po rekah, jezerih in morju;
 - d) o zaščitnih gozdovih;
 - e) o odlaganju oziroma odstranjevanju odpadnih snovi;
 - f) o borbi proti eroziji, uničevanju plodne zemlje;
 - g) in druge.

Zavedati se moramo, da sta obilica in pomanjkanje vode bila glavni vzrok človekove borbe za obstoj, ker je bil primoran prilagajati način življenja zakonitostim kroženja vode.

Vse do danes se kljub tehničnemu napredku civilizacije človeku ni posrečilo podrediti padavinskega režima svojim potrebam. Zato je nujno, da skušamo naravno stihijo v vedno večji meri obvladati, naravni režim pa načrtno prilagoditi današnjim potrebam. Spremljajoče škodljive posledice intenzivnejšega izkoriščanja voda pa je v enaki ali v še večji meri potrebno preprečevati in vodo ščititi pred onesnaževanjem.

Skrb za pravičen odnos vseh nas do narave pa mora biti vodilo, ki naj bi našo deželo obvarovalo pred nepopravljivo škodo.

Prednost ukrepanja v vodnem gospodarstvu moramo vedno in povsod dajati večnamenskim ukrepom, ker bo le tako mogoče zagotoviti gospodarno izkoriščanje voda in končno tudi obstoj nas in zanamcev.

Pametno gospodarjeje z našim osnovnim bogastvom, z vodo, količinsko in kakovostno, je najpomembnejša naloga sedanjosti in prihodnosti.

Za pravilno ukrepanje, oziroma planiranje pa je potrebna dobra osnova z vsemi najnujnejšimi kazalci, potrebnimi za gospodarsko načrtovanje.